

Семинар-кичээл

Наймысал Кызылда Политиктиг чырыдышкын бажымыга негизинде биринчи хуу-нук кезеңинде кичини хой чыгар. Ол болза, СЭКП Кы-зыл хооромунун чыныда марксизм-ленинизмдин ке-жесин университетинин дин-накчылары-дыр.

Партия өөредилгезинин болган комсомолдун пол-итиктиг чырыдышкын система-зыга өөредилге чыгы азе-лорин билек чырыдышкын бажымын угуу, биче жал-дыкта кезеңинин кичи-нине апар. Бо өөредилге чыгыда кичини университеттин бүтү факкультеттеринде, курстарында 180 кире ки-жи өөренип азе-лор. Мооң мурунда чыгылар өөренип турган кичилер дараазында курстарга өөредилгенин ула-чылар, бирини курскан кире-нөр өөредилге программа-нын баштайгы темаларынан азе-лор.

Кезеңинин 6 шак. Фойе-ге шимээрден турган хой ки-жи тус-тус аудиторияларга тарай боорлар. Кичээлдер азе-лор. Чамдык курстарда лек-циялар, а өскө-лөрүндө се-минар кичээлдер.

Эрткен понделаянча кур-старын хой кезеңини семинар кичээлдер болган. Чаа өө-редилге чыгынын баштайгы ху-нуктен бээр эрткен кичээл-дерге өөренип темаларын сайгарып түнөөлөр.

Ушуну курстук диннакчы-лары семинар кичээлдине «Будурулунун чепсек-хө-рек-

селениге инитинин өчүзү» деп тема, а бирини курстук дин-накчылары В. И. Лениннин «Чуну кылырды?» деп ажи-мы сайгарыптар.

Ушуну курскан баштайгы се-минар кичээлдин канчаар бо-луп эрткенни согуурган кө-рөөлүнөр. Оларнын сайгарып турар темасы солун-даа, на-рым-даа. Өчү дутайында ай-тырыг кандыг-даа иниталей формациянын кол айтырыг бо-луп. Кичини төрөлгө-лө-нүн тоотуунда турун келген ин-и-теринин кандыг өчүлөрүн турган дотууна та-лымыраган, курстук бажы-мы экономика эрткенеринин кандыгы В. А. Коопең:

— Бирини айтырыгын та-лазы-биле кым чүве чутаа-лаары? Маңа социализмге өчүлүнү тынпып келгеннин, ооң объективтик укур-утка-зынын дутайында чутаа кы-лаа эки боор—деп чутаалады.

Диннакчы Ямолетинова бажымын салган айтырыг-га дегерейи харымын кыл-ды. Инчалаанок ол айтырыг-га немелдер хой болган. Со-циализмге өчүлүнү ини хеви-ринин тынпып келгеннин үн-дешинин, ук хевиригизин хө-жүдөгө-лө-нүн болган кезеңин-де келген оларнын чыгы-лай өчү апарынын дута-йында ин Фоминхын кыл-ган харымы солун болган.

Диннакчыларын салган айтырыгларын сайгарып тур-ган, бистин иниталей-н-и-тиг хөжүдөгө-лө-нүн амы-үе-чадазыдан, бистин амы-

дырыдышкын чаа чикер-терин амылаа, партия бо-лган чалактын амылаа кы-мы турар документтерин эки амылаа турары чө-рө-сө-лөрүн. Кезеңини универ-ситетте өөренип турар кичи-лерин хой кезини тусай эр-теминер. Улутун, тудут, транспорт болган улус ажи-мынын өскө-дө-лө-нүн ады-ры-мында амылаа турар кичи-лер теоретиктиг айтырыг-ларын сайгарып турган, рес-пуб-ликанын, хоорайнын болган бодунун амылаа турар кол-лективтин амылаа турган, ажи-мынын тоотуу та-лымыраган, кичини амылаа турар.

Бо курстук диннакчылары семинар турган айты-рыгын база-ла инити дин-ныг чутаалаан кырдыр. Иланын колхоз-кооперати-н өчүлүнү бүтү улутун күрү-нө өчүлүнү дө-лө-лө-нүн чө-лөр хөжүдөгө-лө-нүн кезеңин ажи-мынчигеринге хоорайнын чур-такчыларынын бүтү талазы дузалаанчынын кайы хире рольдугу боор турарынан азе-лор өскө-дө-лө-нүн айтырыг-лар амы үнүн амылаа турган кичи-терини-биле бажымын тын-пып сайгарыптар.

Университеттин өскө-дө-лө-нүн курстарында кичээлдер ин-и-тиг ажи-мынчигерин турар. Чаа өөредилге чыгында бо университетке база бир чаа факультет немешкен. Чаа тургустунган журналистика факультетинде 60 кире кичи өөренип турар.

С. МААДЫ.

Чаа школалар

Улут-Хемде «Улут-Хая» совхозтун Адым-Шынаада сут-баран фермаын коммунист күн-ажыдым коллективин деп ат дээн демескип турар. Политиктиг өөредилгенин чаа чымы бо коллективке оонагай байдалды болган. Октябрь айнын 14-тен эгелен инда коммунист күн-ажыдым шко-лазы амылаа эгелен. Ук школада сапчылар, кадарчы-лардан ачыгга суурла туртп, амылаа турар өскө-дө-лө-нөрө-лө-нүн ажи-мынчигерин хаара туттуган.

Школанын пропагандистеринде тусай эртенип, бедик мергежидик эитерин быжыгалаа. Эге школанын директору Л. Шагдыр, салбырын зоотехник Ч. Кызыл-оол олар дур-жулгалыг пропагандистерге санадым турарлар.

Совхозтун Арыг-Бажында сут-баран фермазында база инити школаны тургускан. Коммунист күн-ажыдым школалары тусай программа баугаар амылаа турар.

Т. ОНДАР.

ОРГАНИЗАЦИЯ ЭГЕЛЭЭН

«Сут-Хая» совхозта парток (секретары эл В. Сат) пар-тия чырыдышкыннын четчелешкенин баш хуу эки чо-рутканынан политбютиер боттарынын ажи-мынчигерин ор-ганизат эгеленер. Иланын дуржулгалыг пропагандистер эитер О. Каа-оол, О. Бажууан, О. Хабыл-оол, К. Куулар оларнын бажылаа турган ботбютиеринин диннакчылары чаа өөредилге чыгынын баштайгы кичээлдине иниталей кичини келгенер.

Чырыдышкын системазында он ажи ботбюте 135 ком-мунист болган активчилер хаара туттуган. Совхозтун ажи-мынчигерин экономика хамаарышкан айтырыгларын улут согуурга-биле өөренип турарлар. «Политикте эконо-мия», «Экономиктиг билгилерин үндештерин» ботбюте-де диннакчылар арбым.

Б. ОНДАР.

Диннакчылар хой

ЧӨӨН-ХЕМЧИК. Комсомол-дун политбютиеринин «Беш чыл — мен, мен — беш чыл» деп ленинчиз эгел-беле районга баштайгы кичээлдер-ини организат эгелен. Районда инитини-биле комсо-мол өөредилгенин 45 бол-тум, клубтары амылаа тур-

рар. Ында шунту 1342 дин-накчы хаара туттуган.

Чамдык чө-рө-лө-нүн тургустун-ган «Бистин Ленинни комсо-молузу», «Партия дутайында беседалар» деп политбюти-ер ажи-мынчигерин чо-рут-туп, санаа-оонал-ды бергенер.

Дуржулга солчуушкуну

Тыва АССР-нин Министр-лер Чөвүлгезин Кызылда чыгыдыгы райондар Со-веттеринин куускомунарын инити кичилер эгелеш-кенин ини хуу-нук семина-ры дүң доозуган.

Оң киржикчилер чө-рө-Советтеринин ажи-мынча ха-маарышкан айтырыг-лар-биле тапшырган. Алабынч мате-риалдарын канчаар хуу-нук апа база чорударынын, кууском-нарынч акша-хө-рөгүнүн чар-мыдарынын, ону амылаа турарынын, районнар Совет-теринин куускомунарын ху-рардарына көр мате-риал-дарын канчаар белеткери-ни, куускомнарынч хуу-нук ап турар шийирлеринин күүсөдө-лө-нүн хыялданган организаттарынын, докумен-тилер уе-лүн организаттары-нын, чоңу-нук чагаалары-биле ажи-мынчигерин дутайында Ми-нистрлер Чөвүлгезинин ажи-мынчигерин хуу-нук берген.

Ол ышкаш архив докумен-тилерин кагааларынын чур-му-биле база тапшырган. Семинарынч киржикчилер боттарынын ажи-мынчигерин дур-жулгалыг солчуп, санаа-оонал-ды бергенер.

Р. ДОЛЗАТМАА.

ПЕНСИЯ ДУГАНЫ

Кызылдын Политиктиг чы-рыдышкын бажымынча порфөвиллеринин област чө-вүлгезинин профкуруу-биле Кызыл хоорай комитетинин социал-хандырылга килизи-нин организаттааны тус-тос чө-рө-лө-нүн профвильдер ком-митеттеринин пенсия айты-рыгларын талазы-биле ком-мунист даргаларынын болган оң кезеңинеринин семина-ры болуп эрткен. Аңаа инити-ини-биле 80 ажи кичи ки-ришкен.

Семинарынч киржикчилер «ССР-де пенсия хандырыл-ганын системазы», «Күрү-нө пенсияларынын хевири, ха-маатыларга когаан, инвал-ид болган азыралыкчынын чил-геген таварылгада пенсия тып-сырынч негелдери, хем-чө-лө-лө-нүн болган өскө-дө-лө-нүн айтырыгларына ха-маарышкан лекцияларын дин-наа.

К. БИЖЕН.

Депутаттар

кичээнге алган

Парлаага чагыдылганын чогуур үезинде организаттап, өг-бүлө бүрүзү солунарлыг, журналдарлыг болурун чеди-п алы-ры чүгө ону дөрт харылап турар организаттарынч хө-рө-рз болуру-биле кады, ол дээрге партия, совет органдарынч база кылар ажи-мын-дыр.

Ажи-мынчигерин Бин-Хем район Совети-нин куускомуну парлаага чагыдылганын чө-рө-Советтеринин депутаттарын болган Советтө ажи-мынчигеринч дө-лө-нүн чорудар хемчегерин алган. Олар чөн ортузунга прола-ганда ажи-мынчигеринч болушкан, бижидилгенин уламчылал турар.

Севи кездэ Советтин куускомунун секретары Е. Аңайбан Хут суурун чурттакчыларынын ортузунга агитас-массалыг ажи-мынчигеринч, кымыг, кандыг солун болган журналды бижитис чогуучалыг болурун таймырлап, боу бижидилгенин организаттап чоруткан. Оң түнелинде ында кичи бүрүзү чагыдылгалыг, а харын чамдыкты хары угда 1—5 чө-лө-нүн бижиткилден. Хутте чурттап турар депутаттарынч хой кезини «Советы депутатын траудыкхис» деп журналды чагыдып алган.

Туран хө-рө-лө-нүн секретары Н. Харченко парлаага хой-инити тарадыкчызын хой чыл ажи-мынчигеринч. Аңаа бодунун идепкеини көрүснени дээр «Советская Россия» солунун Хүндүлөл бижини тыгынкан. Бо чыдыг бижидилгени кампаниязын ол база идепкейлиг киржип турар.

Чө-рө-Советтеринин өскө-дө-лө-нүн ажи-мынчигеринч бо чогу-ла политиктиг кампания боттарынын үлүн кирерлер.

Н. ЗОЛУТУХИН.

Бин-Хем райкуускомунун секретары.

РЕСПУБЛИКАДА МАЛ ЧЕМИНИН БЕЛЕТКЕЛИ

(1971 чылдын октябрь 25-те медээ, хуу-биле)

Кызыл х/с	113,5
Монгун-Тайга	96,8
Тожу	93,2
Эрзин	92,8
Тес-Хем	83,7
Чөөн-Хемчик	80,2
Каа-Хем	80,0
Танды	77,5
Бин-Хем	73,0
Улут-Хем	63,5
Өвүр	61,9
Бай-Тайга	61,6
Барыш-Хемчик	60,2
Нитилин-биле	76,3
Эрткен чылдын ол үезинде	79,5

КЕЛИР ЧЫЛАДЫН ДУЖУДУНГЕ АНГЫС АҢДАРЫЛГАЗЫ

(1971 чылдын октябрь 25-те медээ, хуу-биле)

Барыш-Хемчик	100,5
Кызыл х/с	94,3
Улут-Хем	94,2
Бай-Тайга	84,3
Бин-Хем	76,7
Чөөн-Хемчик	72,2
Танды	64,4
Каа-Хем	57,0
Эрзин	32,6
Тес-Хем	28,7
Өвүр	20,5
Тожу	18,2
Монгун-Тайга	69,7
Нитилин-биле	56,4
Эрткен чылдын ол үезинде	56,4

Анна Армежинанын ажаа-лазында 27 саар инек бар. Ол эрткен төс албарда бир инек-тен 1670 кг сүтү сазган. Оң ады чүгө «Тилеке» кол-хозта эгес, а Каа-Хем районда сураглы.

ЧУРУКТА: сапчы А. В. Армежина саадага белетке-нин турары.

А. СОДУНАМЫНЧ Фотозу.

БАЙЫРЛЫГ ХУРАЛ

ВЛКСМ-нин тургустун-ганын бээр бежен үш чыл оюн Тыванын комсомолчу-лары күн-ажыла болган өө-редилгеге улут чедикшилер-биле демделген. СЭКП-нин XXIV съездинин тоотуу шийирлерин, тоску беш чыл-дын баштайгы чыгынын даал-галарын амылаа турар бот-тыр чатай ажи-хө-рө-кө-о-лар улут улут-хуурун кыр-гегенер.

Кызылдын Политиктиг чы-рыдышкын бажымынчигеринч чыгынын дүң наймылаан комсомолчуларынч төлө-лө-нүн чыгынынчигерин чыгынынчигерин.

Комсомолдун туртуту-нун хуу-нук тусактаан ол бай-ырыг хураага ВЛКСМ об-комунун секретары Г. Прит-плетен кылган.

Тыванын ажи-мынчигерин күн-ажыла чедикшилеринин дутайында рапорттар ча-гылаан турган. Эң маңгыт «Найрал» совхозтун Кара-Тад фермазында комсомолчу ажи-мынчигерин ботбюте, бирини АТБ-де Валерий Улановтун чолаачылар бригаданы, 48-ин тудут эгелешкени Бектерини Краснованчигерин шеверекчи-лер бригаданы болган өскө-дө-лө-нүн коллективтер бо чылдын үшкү кварталында улут че-дикшигенин ажи-мынчигерин. Ол коллективтерге ВЛКСМ об-комунун пилчигин Кызыл ту-тарын тывыскап.

УЛУГ-ХЕМДЕН МЕЛЭЭЛЕР

«Найрал» совхозтун Кара-Тад салбырынчигерин механизатор-лары 1450 га адыс адырлар планын 105 хуу күтүскен. Чер адырылыгында 8 трактор ийи ээчег-биле дүн-хүн чөк ажи-мынчигерин. Трактористтер Кызыл-оол Доржу, Суурбай Сакал, Дадар-оол Чамзырын шыгарал, хун нормазын 120—150 хуу күтүскен, өскө-лө-нүн мурбап турар.

Салбырда кышка белетке кидин-түлүк. Улут Октябрьнын 54 чыл оюн төлөтүп улутуу дээр кыштагар септелген шалпынчигерин турар. Иланын коммунист Сундуй Тяншын-тун 5 кичи составтыг эвенозу 2 чаа кыштагыны өки шынар-лыг кылдып туткан, хойжуларга хуу-нук берген. Ам олар ортузунда база мал кыштаар 4 кыштагынын үүрмек сеп-телгенин дооскан.

Туду-жулардан Кунгаа Ховалыг, Олег Сундуй кызымаккай ажи-мынчигерин турар. Малчынар чурттаар бажымынчигерин ин-и-ти-дантын малга, чугайлаарына комсомолчулар Вера Садыва, Валя Бирбю эрестиг ажи-мынчигерин.

М. АРАКЧАА.

«Х Улут хура» колхозтун ажи-мынчигерин келир чылдын чакы тарылгазында ажи-мынчигерин-биле 130 тонна кызыл-тас-ты, 30 тонна суланы кургадып алган.

Шан ажи-мынчигерин Б. Дукарбай, С. Балымаа, С. Доржу, Н. Хуна, А. Дагажын идепкейлиг ажи-мынчигерин, хун нормазын 120—140 хуу күтүскен, Октябрьнын социалист Улут рево-люциянын 54 чыл оюнга алар болдурган социалист ху-лө-лө-нүн күтүскен шыдааннар.

С. БАГЫТ-ООЛ.

Темп дүргедээн

Чадаанын «Сельхозтехника» катыжышкыннын ма-шина-трактор паратынын кол-лектив септелге ажи-мынчигерин темптин хун келген тудум-на бедилги турар.

Октябрьнын эгезинде бот-тарынын кужу-биле септелге болдуурун сөөртүн чедип ал-ган, техника септелгенин эге-лээн. Октябрьнын баштайгы чартында дөрт тракторну дооскан, он бир трактор сеп-телген үнөр чыгаан.

«Социалист чарышты ор-ганизаттарын улам экижидер дутайында» СЭКП ТК-нын док-

таанын амылаа турган бот-тары-биле механизаторлар тус-кай хемчеглерин ажи-мынчигерин кыска хуу-нук, шынарлыг доозары-биле бедиктен хуу-нук-гени алган. Бо чылдын дөрт-кү кварталында 60 трактор-ну септэрин ажи-мынчигерин дүгүрүшкан. Ол пландан көр-дүнгөндөн 3 трактор хой.

Техника септелгенин О. Херте, М. Чүлдүн, О. Ким-оол, Б. Монгун болган өскө-дө-лө-нүн хун нормазын ажи-мынчигерин күтүскен турар.

Н. ОЛДЫРЕВ.

Ажылы эки бригада

«Тыва тудуг» трезинин № 48 тудуг эгелешкенин ин-и-тиг участогунда Елатерина Сер-геевна Краснованчигерин уду-рт-кан комсомолчу-ажи-мынчигерин бригаданын шеверекчи-ле-

ри ушкү кварталдын оона-лазы 100 хуу күтүскен. Оларнын кылган ажи-мынчигерин шынары өскө-дө-лө-нүн бригадаларын эки.

О. СИРИН-ООЛ.

«Улут-Хая» совхозта

ТАРЫП БООЗАДЫЛГА

Малдын өзери оң чаш төлүн менди алырында, а ол база мал эдериттеринин, иланын тарын бооздылгандан чугу-ла хамаарып. Ук совхозта ишэр малдын дөрт пунк-туу ажи-мынчигерин. Сөөлү хуниерге чедир 9400 кире хой-ну тарын боозаткан. Арыг-Бажы шынаш чамдык пункттар эки ажи-мынчигерин, хой тарын бооздылганын чогуур өйүндө доостур турган.

ЧАМДЫН КӨРГӨЗҮГЛЕР

Октябрьнын байыралына уктутур социалист чарыш-ты калбарканын түнелинде совхозтун ажи-мынчигерин күрүнге 492 тонна эт сазар төс айлар планын 106 хуу, 425 тонна сүт планын 119 хуу, 88 тонна дук планын 100 хуу күтүскен. Бо талазы-биле Хаймарал, Арыг-Бажы салбырларынч коллективтери мурнакчы болуп, өскө салбырларга үдөгөр-чикетиг ажи-мынчигерин.

О. ТАВАА.

хө-рө-кч харылааларда эң перспективтиг улаанышкын. Ол чорук бистин чурттары-н-и-тиг аразында садыг саарыл-ганын көвүдө-лө-нүн, оң ба-лансазын, структуранын эки-жидегини дузалаар.

Чурттар аразында садыг кандыг ажи-мынчигерин, эконо-миктиг харылаалар кичи хире калбарып турарында ол чурттарын инити харылаа-ларынын хөжүдөгө-лө-нүн улут га-маарылаан болурун эки би-лир силер.

Ылчанган Франция-биле кайы кайызынча-даа ажи-мынчигерин харылааларын бүтү тала-биле калбар-ты-рып, Марсельдин портунга хой чык сөөрткен совет суд-ноларын, а бистин порттары-мыска база-ла инити фран-цуз судноларынын эки ту-тары күзөр бис.

Марсель — далайжыларын хоочун хоорай болуп, ы-чалаган оң ажи-мынчигерин инити байдалы. Чө-рө-лө-нүн далайында байдал кайы хире маажым турарында кол хамдарып. Совет Эмеле-нин Кара далайда порттары Чер Ортуну далайынч бөсө-й-нине база хамаары боор, инчанган бистер Чер Ортуну далайынч тайбынч далай болурун, аңаа садыг болган турарынч хөжү-нүн.

турарын көчүгү күзөр бис.

Ычалаа-даа ажи үеде Чер Ортуну далайда байдалынч-дыг деп чутаалап болбас. Иза-раль агрессиянын уламын-дан Чоокун Чө-нү чүтө тур-густуну кеген дүшкүрүгү байдал, ол районда ажи-мынчигерин турар. Чоокун Чө-нү чүтө чорудалар ко-гумчалыг кылдыр шийир-леткиерге дегелешкени ол районунга байдал экижир дээрине бузурар мен. Совет Эмелеин болган Франциянын аразында кады ажи-мынчигерин бо болган өскө-дө-лө-нүн айты-рыгларын чогуучалыг шийир-лө-нүнчигерин улут рольду ойнар.

Бүтү дегелешкени тайбын бол-ган бистин улустарынынч чагай чорун дээр бо кады ажи-мынчигерин быжыгып, кал-барып турар!

Эрткен эитер! Кыска үе-даа болза, силеринч хоорай-лар-биле тапшыгач алганын-ажи-мынчигерин көчүгү өчүрүс. Далай теринин шийирлөп тур-рар силеринч адырынч инсти-тутулуга ам бээр бис.

Чыгыг хуу-нук ажи-мынчигерин дээр марсельчигерин сөөртү четтиргенинчигерин илердирин. Оларга аас-кезекти болган чедикшилерин, а оларынч кайгамчык чарат хоорайынча кан дээрин, тайбынч, че-кетелинчигерин күзө-лө-нүн.

чөпсөөр көрүс.

Мында озуруп турар бүтү кичилерин кадым дээр!

Озурушканнар Ф.-К. Орто-линч болган Л. И. Брежнев-тин чутааларын улут кичээ-лө-нүнчигерин диннак, оларын адши чаксаакчыны-биле ук-каан.

Хуу-нук инити чартында Л. И. Брежнев мында «Далай экспертиза компаниязын» («Комек») чорав.

Бо болза океан-география инитилеринин Француз на-ционал төвүнчигерин ажи-мынчигерин.

садырды-дыр. Төп далайлар-нын болган океанарынч байлактарын шийирлөп база ажи-мынчигерин талазы-биле ажи-мынчигерин баштап турар. Фран-ция бо шийирлөп улуту-биле хөжү-нүнчигерин болган бот-тарынынч хөжү-нүнчигерин база укур-дузанынч талазы-биле ажи-мынчигерин, космос дегенин шийир-лө-нүнчигерин болган атомунч энергияны ажи-мынчигерин айтырыгына дегелешкени турар.

«Комек» ылаңгыг сут адаанда ажи-мын

1960-1961 чылдарга чейин Тыванын Артыктыг Революст Шерияни каттапкан шогутуну бугу дайынчы составыга болган офицерлерге хураат-сугаа эртерир, кино, комперт көөр, лекция, бөсөд чорудар култура олаа-бууб бөзүн чок турган. Язым-бүрү массалык хемчеглерин калар-маларга азы столуяга орта-маларга эртерир чүве бол-гай. Шак мынды таарымча чок байдалан чаларыныч артамын дайынчылар болган бугу состав дилеп эселен.

Күрүдөн калдыг-даа ак-ша-хөргөн чарыдагы тур-гам, шерттер боттарыныч күжү-биле клуб тулар дута-

30 ЖАРЛААР КИНОТЕАТР

Ишда эгелетки сапал мычар неперер үгөн. Ук сапалды полктун бугу дайынчы составы чалгыс үн-биле дөткөн. Командылат чери дайынчыларга бот-агелерин өөр-нөй бөргөн, кино болган айт күжүн таарыптыр хуваан тургускан. Клуб тулар дута-мында шиктир хураат аалын-ган. Партия болган арва ор-ганизациялары ук шиктир-ири база түтүдү деп санаан. Тудат ажилын эки билер, билбес хамаан чокка күсүл-дүт килерини клуб тудуу-га киркирине кийтирген.

Шерик килууну, ону туду-рыныч ужу-дузанынч дута-мында массалык ажилды да-йынчылар ортузунга калбарт-кан. Кино бурдузун күсүл-соруу найм харе хайымш-кынныч турганмы ам сактыр-

дыр мен. Шупту тагыс киле-дет күсүл-сорууту турду.

Клуб тудууна херекээр иштис Олду бажы тайгалар непер бөлөткөн, өөртүр бол-ган. Ол иштис тудуга херек-лөр бүгү херексөөлөр иштис, ажилды орта-маларга ажилды, матернал-техника талаа-биле харылаар ор-ганизация коммунист, майор А. Эрине болган ажилды-агелер командир коммунист Ч. Ала оларга дааскан.

Биле лейтенант Оюн Суукай-га баптаткан 30 кино состав-тыг бажычыларын, шиктир 60 айтты тусай уапу тургус-кан, чүтүе тудуг ажилды килерген. Шиктир 60 айтты 30-30 кылдыр иш хуваган.

Тудуга херекээр иш чег-ней баарга. Наа-Хем бажы

Спортчу өг-бүлө

Чараш чурумалдыг Торгалыг хемниң кыдында Торгалыг суурун хөвүн чурттан-чызы Василий Архипович Чурутенуң бажынынын солгалары сыгыр даң бажында-ла чырып, хоолойында хюг кы-ыш бурунайын, чоруту өрү дээрже көвүдү үмө бээр. Бо дээрже каларчы-даа, саанчы-даа зөөс, пенсионер Ксения Федоровна Чурутенуң хей уругларына эртенги амдангыч чөм бөлөткөн олууну ыш-бу-зу ол.

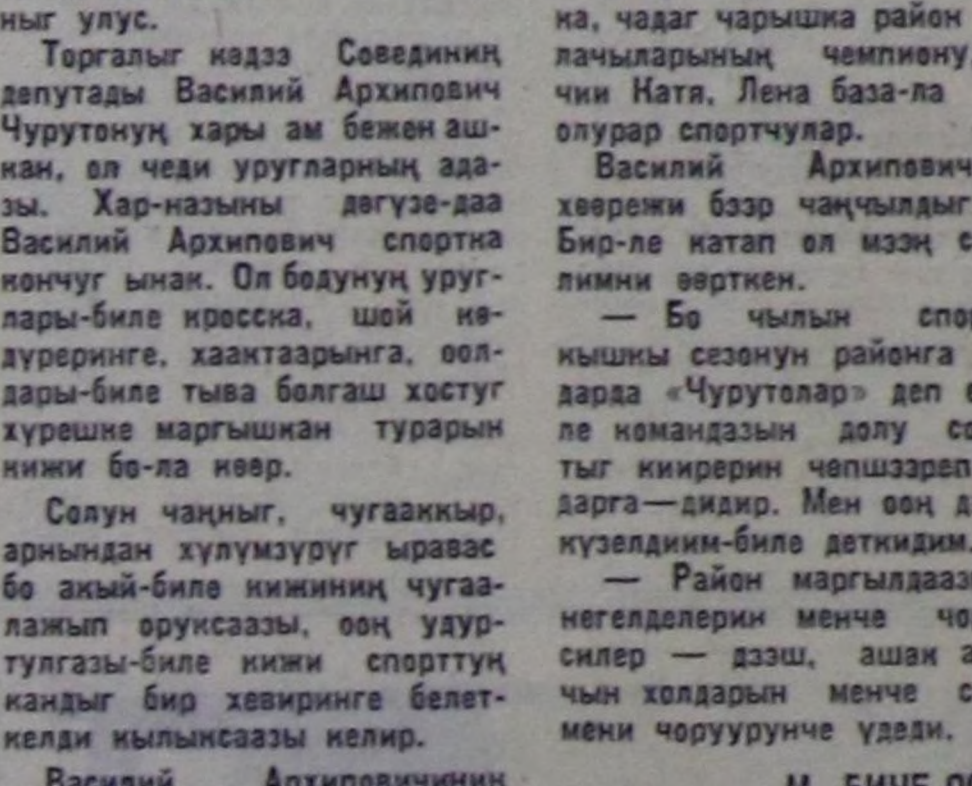
Василий Архипович уругла-рын эдерткеш, эртенгиниң че-ди шак үзүндө чурумалдыг Торгалыг хемниң эрин дур-гаар өрү-куду шикшан, аны-буру спортчу мергенчилерин кылгылаан тургулаар. Чуруто-ларнын өг-бүлөзү күш-ажыл-га дадыкан, күш-културга сундулуг, спортта салым-чан-ын олу.

Торгалыг көдзө Советиниң депутаты Василий Архипович Чурутенуң хары ам бежен аш-кан, ол чеги уругларыныч ада-зы. Хар-назыны дөгүзө-даа Василий Архипович спортка көнчүг ыкан. Ол бодуноң уруг-лары-биле кросска, шей кө-дүреринге, хаактаарына, ола-дары-биле тыва болгаш хостуг хурешке маргышкан турарын кижи бо-ла көөр.

Солун чаныгы, чугаакчы, азындан хулуумдуг кырасы бо акый-биле кижиныч чуга-лапчы оруксазы, оң уугу-тулгазы-биле кижи спорттук кылдыг бир хевиринге белет-кеди кымыксазы келир.

Василий Архиповичниң амдылары шынал-ла солун болгаш мактангы кижи. Оң өг-бүлөзү, уруглары дегере спортка хандыкылдыг.

Уугу огу Владимир бо чы-лын Кызылдың башкы учили-щениниң күш-култура сал-бырын көнчүг эки дооскаш, найсылалын № 14 школа-сында күш-култура бажызы бооп ажилды берген. Ол хаа-на, чик атлетикага бири

М. БИЧЕ-ООЛ.

Уугу-Хем районда күш-култура болгаш спорт комитетиниң даргасы.

Чуруктарда: тудугу Леонид, советтун ажилчыны Пина болган Кызылдың № 14 школынын күш-култура бажысы Владимир Чуруто-лар.

В. ЧАДМАНЫН

Четен чогаалды, уран чүтүлүн база културанын улам ыйып сайырлатынча партияныч Программаның олаа кылаачыг салдынганын билер бис. Килжиниң бүгү талаагы, дең-деси сайырлатынча са-гыш салымшык, мылгыма амгы үгө олаагы чугула хөмчө. Кижи бурдузун арга-мергенлини илереп, тоза-радыры чугула. оң-биле ка-ды бүгү чоюнуң астетиктиг килжизиндегиче партия он-за сагыш салган.

Чурулга уран чүүлүн уругларга

доозукчуу Нина Нахимова Ленинградтын архитектура институтунда өөрени берген. Валерий Монгуш Омскиниң бажы институтунуң чурулга-графия факультетинде өөр-енип кирген. Чурулга шко-лазыныч көнчүг эки өөрелде-лиги, өөрениччилери — Коля Бабака болгаш Валерий Елза-ров чаз-ла ортумак школа доозук үнөк деп турар. олар-нын келер үеи ам-даа мур-вунда деп чугаалап болур.

Номчүчүлөр бисти шын билеп алын дээр мону чуга-лаксаан ийик мен. Бистин школанын соругазы дээрже чүтүе чурукчулар белеткери эвес, харын чурулга уран чүү-лүн пропагандалаары, бо та-лаа-биле калбак бижилги килжирин белеткери бооп ту-рар-дыр. Школага өөренип кирген кижи буртуг чуртчу болуп дээр болза шын эвес. Школанын доозукчулары че-

Уруглар болгаш ном

Култура министр-воузуң чамыда билг бөдөннөдүнчү турстар доктаамал ажилда тур-гарын билер болтай бис. Ааааа республиканын уруглар билим-сала-матика ажилдыкчылары бир ай хуусаагы сем-нар эртерген.

Семнарга чугаала-кан кол айттыр болза, партияныч XXIV съездиниң материалдарын уругларга таанытырар болгаш Бүгү-өлөдө В. И. Ленин аттыг пионер организацияныч 50 чыл оң уугу-ру болган. Республиканың уруглар билим-сала-матика ажилдыкчылары С. А. Шаруба «Партияныч XXIV съездиниң материалдарын уругларга» деп илет-кеди арктика-биле хоол-бур тууган солу-к кылдыр помчав.

«Пионер организация-ныч 50 чыл болур оң-биле хоол-бур уруглар билим-сала-матика ажилдыкчылары С. А. Шаруба» деп илет-кеди арктика-биле хоол-бур тууган солу-к кылдыр помчав.

«Пионер организация-ныч 50 чыл болур оң-биле хоол-бур уруглар билим-сала-матика ажилдыкчылары С. А. Шаруба» деп илет-кеди арктика-биле хоол-бур тууган солу-к кылдыр помчав.

Күш-ажыл болгаш чогаадылга

Уран чүүл училщенини чурулга салымшык сургуу-лары бо куаң дүжүт ажаа-лаагы кирип чоралынар. Уугу-Хем районун «Уугу-Хем» сохкоаа картофель ажаап алырына, тараа дүжү-рүн, чүдүреринге сургуулар улауун киргесинер. Мылгыш Майны, Ооржак, Рубцовский, Лукин, Арычаа, Катусенко олар окскалдан кымык ажаадыланын айтты болур.

Дүжүт ажаадамы-биле ка-ды бистин сургуулар ботта-

рыныч мергенлиниң айы-биле ажилдыг чүдүлери кы-лы чоралын черде солун болган. Эртен эрте азы кез-жө ажил соолда, ол мычар чазе-чүг хушере сургуулар чу-рулга дөмгөлдери кымын, чуруктар, атодтар чурун тур-гулаан. Бистин сургуулары-ныс Ары-Бажы сурунун чуруткачылары-биле ужураш-кан, фермага, школага чорав-лар.

Механизаторлар-биле бистин ужуражылавыс уттундурбас.

«АЛДЫН КҮСТҮ» ШАННАЛЫ

Республиканың бүт бөм-бүтүн сезонун хаарына тү-сүскаткан «Алдын күс» ту-богу дээр маргылдаа Ак-До-вуракка болуп эркен. Аааа 5 команда киришкен.

Маргылааның бири хуи-ден түңгөд өйнарына те-дир Ак-Довурактын «Абест» команданың бүт бөмбүчү-лери кымы-даа үтүрбайн, чүтүе Кызылдың «Саян» ко-манды-биле хайымнашкан бири чери бүтүрелди-биле алган, «Алдын күс» ту-раскаалдыг күбөгүн чаалап алган. Ийги, үшүк черлерин Кызылдың «Торпедо» биле «Саян» командалары алган.

(Бистик морр.).

Кызылдың уран чүүл үл-лешенин класслардан бажыны, фортепиано бол-ган окска-даа язым-бүрү хөг-жүмөрлөк үнөргө онзагы чарамы-биле дөңдөйлөп, ки-жизиниң соңуургалын хаара ту-дар. Хөгжүмгө ойнаарына ийги күрөсчү Люба Оюн са-дымыгы. Оң шигеден ээлер салаалары чүтүрүлгө ро-лялың баскыншарылдан. «Адым» деп ырымны онан-галуу аялгалары сагыш-бо-лаады оттурар.

Хөгжүт чанын ыры-шоорун, Хоомейм сергетти бе? Аутулар кыры бөдөлгөн Арбан өр сен, Кара-Дайым. Мындыг оурулар сагышка

кыро дүжөр. Чөлөр, маңаар чүтүрүн айттыг эрес өр ха-лды эркен шыкаш сагыды-рар.

Дөртүк курста сургуулар-нын класкыне чоңуктай бөргө, Маадыр-оол Маасын баянда ойнаа, оң чанында эш-өөр оолдар, кыстар «Сол-дот оол чанын өр» деп ырым-ажының үдөгө-биле чүтү-лөдүр ирмалык. Ол үеи мындыг оуруларга дөңдөйлөп келерге, периг хураалында халакын солдаттың чан-ча-ла ыры-шооруг эш келгени сагышка кире дүжөр.

Аутулар кыры бөдөлгөн Арбан өр сен, Кара-Дайым. Чөргө дүжүн оруксаа кээр.

Челбине берген таварылгада

Чамдыкта килжир, бичим-ле сыртыгы берип, бажы аарып, дүмүчү туна бергенде буу-хаа-ла бажыныч апте-камында бар-ла эмирини ийиң эгелер. Билгит хемчегер күзөгүнч экиндилеген хаа бээр.

Бир эвес силер үстүкү тыныш оруктарыныч катар деп аарымдаа аарып берген дийл килер. Ичин реңет чокка аптекаларга салып турар беле эмирин сүмөт болур. Илгит таварылгаларга составында суафизмалдыг эмир токумуктыг эфирин, ментал, экилгит үстүт, ланолит болгаш окска-даа эмирин бири эгелде ийиң болур.

Ол-ла эмир ортамынче дүмүчүкү чуга карып дамчы-тыр алап турар. Кургат эмин дүмүчүкү ийиң үдүн дамчы-тыр килер тылар, э бир эвес чазар эм-биле чан турар болу-рарын. Ийиң оң-биле дүмүчүкү чуга катар чорудар дерек.

Суафизмалдыг эмир боостуа болган дүмүчүкү чуга катартын хоре чок кылдыр арылган, эки ийиң кудалар, келдирин хуудуушкун болдурус. Эфирин болза, үстүкү ты-нар оруктарың хан сагаларын таралып, оң-биле кады дүмүчүк туварын, сүт токтүрүп намдалар, а ментол болза, нартыс күптүг өң болур.

Боостуа чанын төгөр фурациллин аптекаларга салып болур. Ол эм болза-стафилококкты болган стрепто-коккты алурун турар антисептиктиг бодумел болур. Эфирин экилгитерге (ийи, үш база бөп хуулуг, дүмүчүк тувары, сүт токтүрүп турда эки дуаалар).

РЕСПУБЛИКАНЫЧ САНИТАР-ЧЫРДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

Челбине берген таварылгада

Чамдыкта килжир, бичим-ле сыртыгы берип, бажы аарып, дүмүчү туна бергенде буу-хаа-ла бажыныч апте-камында бар-ла эмирини ийиң эгелер. Билгит хемчегер күзөгүнч экиндилеген хаа бээр.

Бир эвес силер үстүкү тыныш оруктарыныч катар деп аарымдаа аарып берген дийл килер. Ичин реңет чокка аптекаларга салып турар беле эмирин сүмөт болур. Илгит таварылгаларга составында суафизмалдыг эмир токумуктыг эфирин, ментал, экилгит үстүт, ланолит болгаш окска-даа эмирин бири эгелде ийиң болур.

Ол-ла эмир ортамынче дүмүчүкү чуга карып дамчы-тыр алап турар. Кургат эмин дүмүчүкү ийиң үдүн дамчы-тыр килер тылар, э бир эвес чазар эм-биле чан турар болу-рарын. Ийиң оң-биле дүмүчүкү чуга катар чорудар дерек.

Суафизмалдыг эмир боостуа болган дүмүчүкү чуга катартын хоре чок кылдыр арылган, эки ийиң кудалар, келдирин хуудуушкун болдурус. Эфирин болза, үстүкү ты-нар оруктарың хан сагаларын таралып, оң-биле кады дүмүчүк туварын, сүт токтүрүп намдалар, а ментол болза, нартыс күптүг өң болур.

Боостуа чанын төгөр фурациллин аптекаларга салып болур. Ол эм болза-стафилококкты болган стрепто-коккты алурун турар антисептиктиг бодумел болур. Эфирин экилгитерге (ийи, үш база бөп хуулуг, дүмүчүк тувары, сүт токтүрүп турда эки дуаалар).

РЕСПУБЛИКАНЫЧ САНИТАР-ЧЫРДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

ОТЕПЕ-видение

ОКТАБРЬ 30-ДЕ МОСКВАДАН

12.00 — Сөзүгү меддээр. 12.05 — Уругларга. Директор чурттарым фильм. 12.15 — Уругларга. «Мел, тоон!». «Мастер Тьерниң сонгазы». 12.50 — «Музыкалыг умурмылга». А. Новиковтун ырылары. Ком-позиторун төртүтүнгөндө бээр 75 хараанында. 13.20 — «Экономика-математика айты-рыларын болгаш саналга тех-никазын ажилгаарында үндө-мизил, улус ажил-агыйын эр-гелеп башкаарын сайзыра-гындыларыныч айтырлар». 13.50 — «Россианың ырыла-ры». Бүгү-өлөдө радио-у-рун болгаш телевидениеде И. Кутузовка уаурукан орус ырыларын хоруну концерт. 14.35 — «Социализм чуртта-

17.35 — «Амгыт үрөзин». Уран-чечен фильм.

МОСКВАДАН

Бүт бөмбүтүнө СССР-нин чемпиондыгы «Спартак» — «Торпедо». В. И. Ленин аттыг Тен стадионда замчыдыла. 20.15 — «Кино а н о р а м а». 22.15 — «Улуг шөлдерде». Францияныч хамааты болган лириктиг ырылары. 22.50 — 23.00 — Чалар. 23.00 — «Уе». Информастыг программа. 23.30 — 01.10 — «Граф Монтекри-то». Уран-чечен фильмин бири серияны.

Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлениниң 1971 чылдын сентябрь 17-де хулап алган № 678 доктаалың буугар 1972 чылдын январь 1-ге чейир бүгү чолчааткан район экилгелеринге медицина комиссияларын эркен турарынын хем-чөг ааларын республикада колхозтарын, совхозтарын болгаш организацияларын удурутуктарынга дийлдиң тур-гачи комиссиянын эртериниң соругады чолчаачыларын калдын хынары болган транспортту башкарып болур азы болгалын тодардыры болур.

Айткан негелдени күтсөдиринден ойталаан бурдууг кижи-лерге хамаарыштыр административтиг хемчеглерин алыр.

ТУВАТИНСПЕКЦИЯ.

Тываның хөгжүм-шин театрынын артистери То-жу чорур апарганы-биле холбаштыр октябрь 31-де «ШЕНЕЛДЕ» деп шин үнөс апарганын көрү-чүгөргө дындадып тур

ДИРЕКЦИЯ.